

Vanda

En stad utan svinn

För att ingen eller inget
ska gå förlorat

ABC-BOK

ABC-boken är en guide för den som vill övergå från traditionell mathjälp till öppen delaktighet och bygga upp en hållbar utveckling. ABC-boken erbjuder verktygen för att i din egen gemenskap bygga upp en verksamhet enligt modellen Gemensamt bord och Utan svinn.

Innehållsförteckning

Inledning – Vad är Gemensamt bord	4
Gemensamma bordet är dukat med gemensamma värderingar	6
Inom mathjälpen utvecklas och utarbetas en modell för kärnprocesserna	7
Vår vision är att inte någon eller något ska gå förlorat	8
Så här gör ni för att lyckas	10
1. Börja med att engagera viktiga nätverk	10
2. Ta fram bästa praxis	11
3. Utse en innehållsexpert för projektet	11
4. Beakta nätverkets förväntningar och behov	12
5. Coacha och stötta det samhällsförankrade arbetet	14
6. Bygg upp en infrastruktur	15
7. Säkerställ sakkunskapen i logistiken och livsmedelssäkerheten	15
8. Engagera donatorer och distributörer i mathjälpsverksamheten	16
9. Anställ tillräckligt med ordinarie personal	17
10. Det gemensamma arbetet som en bestående del av nätverksarbetet och logistiken	18
Fördelar som Gemensamma bordets nätverk erfarit och resultaten från utvärderingen av effektiviteten	20
Kriterierna för partnerskapet och nyttan med projektet	22

Inledning: Vad är Gemensamt bord?

Vanda stad och Vanda kyrkliga samfällighet administrerar och finansierar en modell för att utveckla mathjälpen. Modellen förenar en mathjälpsverksamhet som stöder samhälleligt och frivilligt aktörskap med en centraliserad och högklassig distribution av matsvinn.

I Vandas nätverk ingick år 2018 omkring 35 olika enheter som donerade matsvinn, t.ex. affärer, livsmedelsfabriker och partiaffärer och cirka 65 aktörer med en mångsidig mathjälpsdistribution. Dessa utgjordes bland annat av föreningar, stadens invånarlokaliter och församlingar.

En matsvinnsterminal som grundats av staden och sysselsätter långtidsarbetslösa och frivilliga ansvarar för att matsvinnet transporteras till nätverket. Gemensamma bordets samhällsförankrade arbete går ut på att utveckla mathjälpen tillsammans. Det förverkligas bland annat genom samfundshandledning enligt Cable-metoden, utvärderingsdiskussioner och workshoppar. Tusentals Vandabor har nytta av allt detta varje vecka.

Gemensamma bordets målsättning är att bli av med alla Vandas brödköer utomhus och att utveckla mathjälpen, så att man ser hela människan och bemöter alla med respekt. I verksamhetsmodellen förenas en effektiv nyttoanvändning av matsvinn, man sparar på resurser inom mathjälpens nätverk och delar god praxis. Mathjälpen utvecklas nätverksbaserat och samhällsförankrat, vilket när det är som mest hållbart ger ökat välmående hos de personer som behöver hjälp.

Från år 2013 har man inom mathjälpen med hjälp av workshoppar, diskussion och intervjuer byggt upp en verksamhetskultur och ett nätverk av ett nytt slag. Alla intresserade aktörer i Vanda som distribuerar mat inom mathjälpen och en stor del av deras klienter har varit med och utvecklat modellen.

I december 2017 inledde Sitra och Gemensamt bord ett projekt på ett halvt år, för att Gemensamma bordets verksamhetsmodell ska kunna spridas också till andra platser i Finland. Målsättningen med projektet är att forma verksamheten i Vanda, så att viktiga framgångar och lärdomar samt god praxis kan utnyttjas och förverkligas lokalt.

Gemensamt bord i Vanda

Gemensamma bordet är dukat med gemensamma värderingar.

- ✓ Vi bygger upp tilliten.
- ✓ Vi stärker medmänskligheten, delaktigheten och respekten.
- ✓ Vi främjar hållbar utveckling på ett mångsidigt sätt.
- ✓ Vi utvecklar verksamheten kreativt och fördomsfritt.
- ✓ Vi söker rätt sorts effektivitet.
- ✓ Vi stärker gemenskapen och aktörskapet.
- ✓ Vi stöder individen och hela gemenskapen.

Kärnprocesserna utvecklar mathjälpen och utformar en modell för den

Transportera matsvinnet centraliserat från donatorer till distributörer.

Skapa ett nätverk som tar form genom utveckling och facilitering.

Öka nyttoanvändningen av matsvinn samt välmåendet och aktörskapet hos den som får mathjälp.

Sysselsätt långtidsarbetslösa i arbetet med matsvinnet.

Utveckla mathjälpen till gemenskap och delaktighet – stötta individen och samhället.

Vår vision är att inte någon eller något ska gå förlorat.

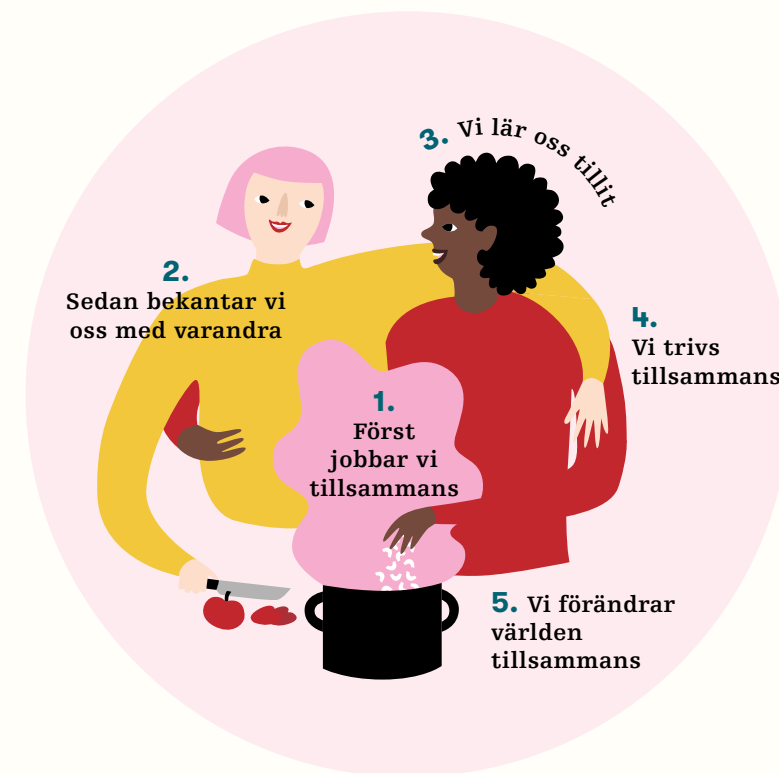
Därför:

- bemöter vi hela människan respektfullt
- utvecklar vi mathjälpen, så att ingen behöver köa utomhus
- respekterar vi sammanslutningarnas egna verksamhetssätt
- ökar vi välmåendet och aktörskapet hos den som får mathjälp
- inspirerar vi människor att dryfta och agera tillsammans
- hjälper vi varandra
- stärker vi lokala gemenskaper och verksamheter som ökar välmåendet och skapar nya typer av sysselsättningsmöjligheter
- ökar vi nyttoanvändningen av matsvinn
- minskar vi svinnet och samtidigt koldioxidavtrycket i livsmedelskedjan
- drar vi nytta av en centraliserad logistik för svinnet
- sparar vi pengar och gemensamma resurser
- skapar vi en känsla av grupptillhörighet, betydelsefull sysselsättning och vilja att påverka

"Särskilt de som jobbar frivilligt vid våra måltider upplever att gemensam samvaro är viktigt."

Social cirkulär ekonomi

Så här gör ni för att lyckas

1. Börja med att engagera viktiga nätverk

Det finns redan nu många aktörer inom mathjälpen. Därför är lokalt samarbete ytterst viktigt.

- Identifiera viktiga intressegrupper och påverkare i ert område.
- Skapa strukturer och en mötesplats för gemensam dialog och sammankalla alla intressegrupper.
- För diskussioner tillsammans, respektfullt och genom att uppriktigt lyssna.
- Dokumentera diskussionerna för alla deltagare för att garantera en gemensam förståelse.

2. Ta fram bästa praxis

Det är viktigt att lära sig av andras erfarenheter. Man måste förstå den unika kvaliteten hos varje enskild omvärld, för att på ett naturligt sätt kunna bygga upp Gemensamma bordet och modeller med svinnfrihet. Att genast från början ta med olika intressegrupper bidrar till att göra verksamheten hållbar.

- Utred vilka projekt som redan tillämpat en utveckling av mathjälpen och genomfört den i praktiken.
- Utse en utvecklingsgrupp inom nätverket som på ett mångsidigt sätt representerar nätverkets olika aktörer.
- Lär er tillsammans: Välj ut besöksmål och ställ upp tydliga och klara mål för era besök.
- Sammanställ likheter och olikheter, positiva och negativa sidor mellan olika praxis. Bygg upp en egen modell utgående från erfarenheter och observationer.

3. Utse en innehållsexpert för projektet

Saker uppkommer och fungerar inte av sig själva. För att ta i bruk en ny verksamhetsmodell krävs det att det finns en sakkunnig inom organisationen som utsetts att ansvara för utvecklingen, främjandet och styrningen av den nya verksamhetsmodellen. Ett så här omfattande projekt kan inte genomföras med hjälp av en konsult.

Den som ansvarar för utvecklingsarbetet ska:

- ha god inblick i omvärlden
- vara grundligt insatt i mathjälpen och dess verksamhet
- ha goda sociala färdigheter och kompetens att leda nätverk
- befogenheter, motivation och vilja att leda utvecklingsarbetet
- tillräckliga befogenheter och nätverkets godkännande för sitt arbete efter att ha blivit utsedd

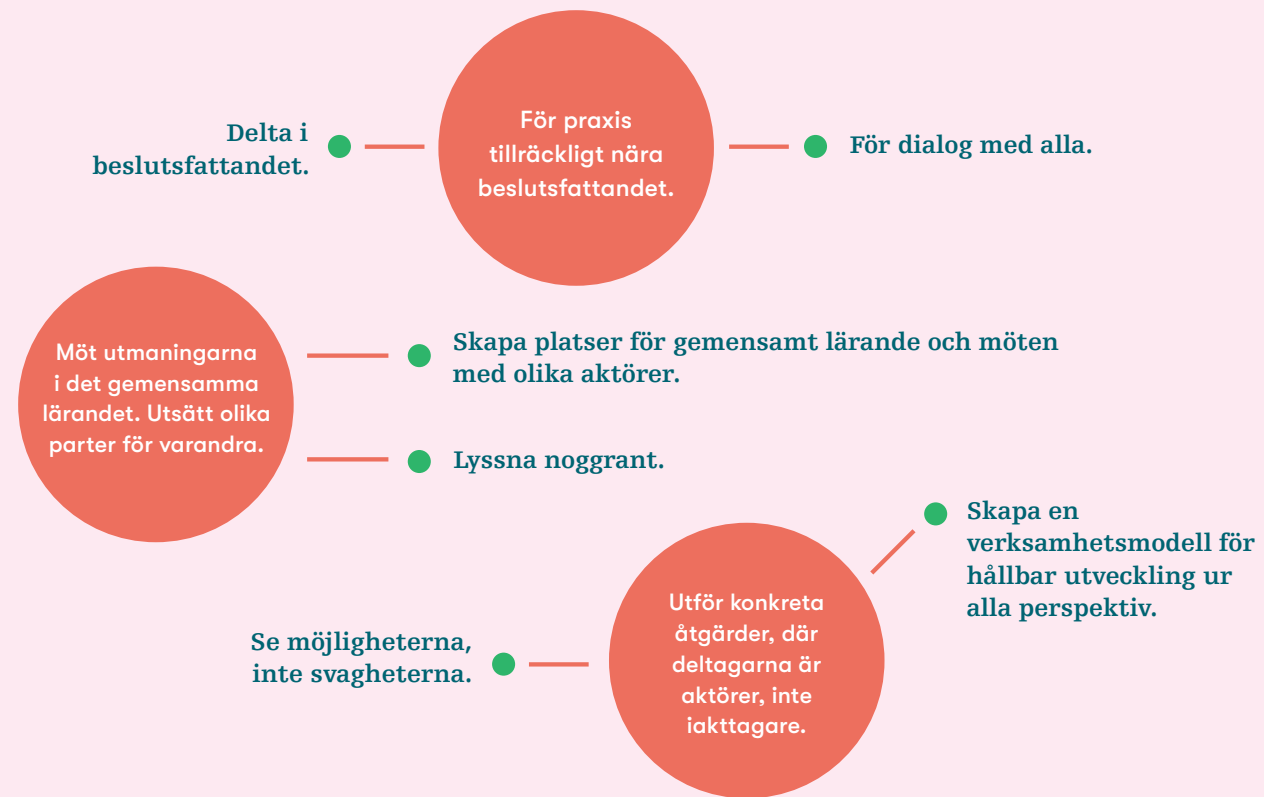
Stöd den ansvariga så att hen lyckas i sitt arbete genom att utarbeta en plan till stöd för arbetet.

4. Beakta nätverkets förväntningar och behov

I ett nätverk som Gemensamma bordet kan inte en enda nätverksansvarig bestämma över alla andra. Verksamheten kan utvecklas genom facilitering, stöd, diskussion, intervjuer och utredningar. Varje aktör i nätverket måste få behålla sin självbestämmanderätt i den egna verksamheten. Först ska nätverkets förväntningar och behov utredas.

- Planera hur man ska gå till väga för att höra nätverket: utredningar, undersökningar, intervjuer, workshoppar, diskussioner, servicedesign osv.
- Dokumentera och beskriv nätverkets olika förväntningar och behov.
- Beakta nätverkets behov då ni planerar tjänster och verksamhetsmodeller. Tillämpa till exempel metoder för klientorienterad produktutveckling.

Gemensam utveckling av ett verksamhetssätt utan svinn

5. Coacha och stötta det samhällsförankrade arbetet

En gemensam uppfattning och förtroende föds inte i en handvändning, utan byggs upp på lång sikt och genom konkreta handlingar. Dela information, träffa varandra, kom ihåg utbildning, coaching och facilitering.

Det är viktigt att var och en i nätverket förstår vad delaktighet betyder i det vardagliga arbetet. Till stöd för detta har Gemensamma bordet inom mathjälpen utvecklat en egen version av samfundshandledningen enligt Cable-metoden. Den anpassas lokalt för respektive nätverk.

Viktiga steg mot gemenskap

- Var beredda att hela tiden skapa gemenskap och värna om den.
- Hjälp gemenskapen att förstå att detta gäller all verksamhet.
- Planera coachningar och workshoppar enligt principerna för gemenskap.

(Cable = Community Action Based Learning for Empowerment)

6. Bygg upp en infrastruktur

Gemensamma bordets verksamhet kräver en fungerande transportprocess och en matsvinnsterminal.

- Säkerställ finansieringen och nyckelpersoner i verksamheten.
- Skaffa tillräckliga lokaler, bilar och utrustning.
- Rekrytera ett tillräckligt antal anställda.
- Använd er av de nätverk och resurser som redan finns och vidareutveckla dem tillsammans.
- Planera materialhanteringen från donatorer till distributörer inom mathjälpen.
- Säkerställ samarbetsparterna samt deras engagemang och fördelar genom avtal.
- Planera informationen och processerna så de är smidiga genom hela kedjan.
- Utarbeta en egenkontrollplan för hanteringen av matsvinn.
- Gör upp en plan för hur man ska agera vid undantagssituationer.
- Dokumentera alla planer och processer i en visuell form.

7. Säkerställ sakkunskapen i logistiken och livsmedelssäkerheten

Rätt sorts specialkunskap på rätt plats och i rätt tid är en garanti för att man ska lyckas.

Arbete med livsmedel kräver att man har gedigen kompetens i branschen och hygienkompetens för att garantera att maten är trygg och säker. Därför är det viktigt att en sakkunnig i livsmedelslogistik deltar i utvecklingsarbetet ända från början. Hens kunnande behövs för planeringen, genomförandet och upprätthållandet av en fungerande process som garanterar livsmedelssäkerheten.

En annan ytterst viktig sakkunnig är den logistikkunniga. Hens uppgift är att skapa förtroende i företagsnätverket genom att bygga upp ett centraliserat transportsystem som fungerar.

”Gemensamma bordet sköter avhämtningen ordentligt och samarbetet fungerar bra, det är lätt att råda affärerna [till att donera svinn] till en dylik aktör.”

– En representant för en aktör som donerar matsvinn

8. Engagera donatorer och distributörer i mathjälpsverksamheten

En smidig logistik vid hanteringen av matsvinnet förutsätter att alla parter förbinder sig till gemensamma verksamhetssätt. Därför måste man ha tillräckligt noggranna spelregler som är gemensamma för alla. Dessa upprätthålls genom avtal, kontinuerlig facilitering och diskussion.

- Fastställ tillsammans principer för verksamheten där idén om gemenskap och en gemensam värdegrund förverkligas.
- Använd er av arbetsmetoder som workshoppar. Ge utrymme åt den lokala särprägnen.
- Möt nätverkets aktörer personligen ansikte mot ansikte och var beredda till öppen diskussion om deras förväntningar och behov.
- Kom överens om spelregler för hur transporter av matsvinn och sysselsättandet ska fungera.
- Skapa en interaktiv process, där nätverkets alla aktörer får delta i diskussionen om spelreglerna och deras betydelse även i fortsättningen.
- Utarbeta ett avtalsunderlag för nätverket, som undertecknas av alla. Det är en bra utgångspunkt för faciliteringen.

9. Anställ tillräckligt med ordinarie personal

Stödsysselsättandet är en viktig del av modellen Gemensamma bordet. Arbetsförhållandena med lönestöd är dock kortvariga och personalomsättningen mycket hög. Därför förutsätter smidigheten, effektiviteten och säkerheten i arbetet att det finns tillräckligt med ordinarie personal i verksamheten som säkerställer kontinuiteten i det professionella kunnandet.

- Gör upp en personalplan: vilka ansvar och roller behövs? Utarbeta arbetsbeskrivningar för uppgifterna och ange vilken kompetens som behövs i dessa.
- Genomför rekryteringen med omsorg.
- Försäkra er om att arbetsgemenskapen upplever både frivilligarbetet och det stödda arbetet som lika värdefulla.
- Gör upp en plan för hur de anställdas kompetens ska upprätthållas och orken understödjas.

10. Det gemensamma arbetet som en bestående del av nätverksarbetet och logistiken

Gemensamma bordet har visat att samhällsförankrat arbete inte kan avskiljas till en separat verksamhet. Faciliteringen av nätverken och samfundshandledningen är en viktig del av mathjälpens utveckling, liksom även nätverksarbetet med donatorer av matsvinn, stödsysselsättandet på terminalen och utvecklingsarbetet med dem som distribuerar mathjälp.

- Identifiera de gemensamma målen och skriv ner dem.
- Notera att utvecklingsarbetet bygger på resurser som redan finns.
- Se till att varje plats bevarar sin särprägel och självbestämmanderätt.
- Utveckla samarbetsprocesserna och -innehållet så det blir en fungerande överlappning med de logistiska processerna (t.ex. en kamratgrupp för chaufförer eller nätverkets matsvinnskockar).
- Kom överens med nätverket hur verksamheten ska utvecklas kontinuerligt. Delaktigheten kan stärkas genom att erbjuda samfundshandledning och andra verktyg för det gemensamma samhällsförankrade arbetet.

"Vi har varit med på alla möjliga slags evenemang. De har varit bra och berikande. En fantastisk verksamhet."

– Representanten för en aktör som distribuerar mat

Positiva erfarenheter inom nätverket

Gemensamt bord samt resultaten från utvärderingen av effektiviteten

Resultaten från nätverksenkäten och intervjuerna 2018:

- Nätverket får mer svinn gratis via Gemensamma bordet.
- Svinn levereras gratis direkt till dörren. Hälften av dem som svarade berättade att deras sammanslutning hade sparat på kostnaderna.
- Nätverket erbjuder stöd för att utveckla den egna verksamheten samt nyttigt kamratstöd och kontakter. Av de intervjuade som tog emot mathjälp ansåg 23/27 att gemenskap är viktigt.
- De gemensamma evenemangen stärker nätverket.

Nätverkseffekter

- Nätverket erbjuder en möjlighet till inbördes nätverkande, nytta och kamratstöd för de aktörer som distribuerar mathjälp.
- God praxis delas mellan nätverkets aktörer, vilket förbättrar den konkreta organiseringen av mathjälpen och som även löst de utmaningar som man stött på i verksamheten.
- Verksamhetsmodellen Gemensamt bord har ökat växelverkan mellan församlingarna.
- När de gemensamma måltiderna fungerar som bäst minskar de känslan av bristande jämlikhet mellan olika grupper.

"Det positiva med de gemensamma måltiderna är att man lär känna nya människor, då man är så ensam där hemma. Dessutom är maten god."

– En klient vid gemensamma bordet

"De egna resekostnaderna blir mindre, då man inte själv behöver samla svinn från affärerna."

– En representant för en aktör som distribuerar mat

Effekter på välmåendet och sociala effekter

- Effekterna på välmåendet och de sociala effekterna har en central roll vid jämförelser av modellen gemensamt bord med andra modeller för distribution av mathjälp.
- De som fått mathjälp har upplevt att den samhällsförankrade mathjälpen både bidragit till att skapa gemenskaper och gjort dem mera sammansvetsade.
- Den samhällsförankrade mathjälpen har stärkt en mänsklig behandling och ett värdigt bemötande.
- Sysselsättningsverksamheten stärker de stödsysselsattas aktörskap och hjälper dem konkret tillbaka till arbetslivet.

Ekologiska och ekonomiska effekter

- Då matsvinnet kommer till nyttig användning minskar mängden bioavfall och koldioxidavtrycket.
- En centraliserad logistik minskar kostnaderna för den mat som distribueras samt klimatpåverkan.
- Då logistiken organiseras centraliserat av en aktör sparas det på personalresurser, pengar och tid.
- En del av de organisationer som distribuerar mat köper mindre mat än tidigare med egna medel.
- Svinn som delas ut som mathjälp underlättar mottagarens ekonomi, då det blir pengar över för andra ändamål.

Kriterierna för partnerskapet mellan Gemensamt bord och Sitras projekt:

- Att utveckla mathjälpen från brödköer till att bygga mer på gemenskap.
 - Förståelsen av det samhällsförankrade arbetet: målen för att öka samhörighetskänslan, välmåendet och aktörskapet hos den som får mathjälp.
 - Ett arbete som utförs som nätverkssamarbete.
 - Förverkligande av Gemensamma bordets värderingar (förtroende, respekt, mänsklighet, effektivitet, stöttande, aktörskap och delaktighet, hållbar utveckling).
 - Styrkan i stadens och församlingens roll i projektet/underlaget: De definierar själva sitt eget sätt att vara med i planen.
 - Nyttig användning av matsvinnet samt logistiken.
 - Sysselsättningen som en möjlighet men inte en obligatorisk del av projektet.
- ⇒ **Ta kontakt när kriterierna uppfylls.** Tillsammans gör vi upp en plan för hur mathjälpen bör utvecklas i ert område, genom att tillämpa Gemensamt bord-modellen på ett sätt som är mest lämpligt för er.

Hur drar ni nytta av Sitras och Gemensamma bordets projekt 2017–2019?

Utvärderingen av effektiviteten i Vandas mathjälp som jämförelseobjekt för ert eget område

**LYFT FRAM
RESULTATEN**

Uppslag till information

**STRATEGI FÖR
PÅVERKAN**

Gemensamma bordets handbok för verksamheten som hjälp när en egen modell byggs upp

**MODELLEN
SPRIDS VIDARE**

Partnersökning och konsultationer
(Cirka 10 områden som mål)

**Nätverkandet möjliggör
samarbete och
utvärdering**

Kontakta oss

Projektchef Hanna Kuisma
+358 50 318 0983
hanna.kuisma@vantaa.fi
hukatontantaa.fi

VANTAA SEURAKUNNAT
FÖRSAMLINGARNA I VANDA

SITRA

